

Ook Nederland is speler in de politieke strijd om Taiwan

dr. S.E. (Sense) Hofstede, Research Fellow, Clingendael China Centre, Instituut Clingendael

De spanningen rondom Taiwan betreffen in de eerste plaats het eiland en zijn inwoners. De strijd om Taiwan speelt ook een steeds grotere rol in de dynamiek tussen de Verenigde Staten en China. In Washington lijkt de rol van Taipei nu onderdeel te zijn van de rivaliteit met China. Taiwan onderneemt stappen om zijn onafhankelijkheid te verstevigen. Een grote conflictbron blijft de ambitie van Peking om Taiwan te annexeren als deel van de Chinese 'herrijzenis' als wereldmacht.

In dit schaakspel heeft Nederland een eigen afweging van kosten en baten te maken. Voor een eigen handelingsperspectief als antwoord op het risico van een blokkade of invasie moeten we niet alleen de gevolgen van mogelijke scenario's bekijken. We moeten onze eigen reacties ook wegen in de context van de unieke manier waarop Peking het internationale politieke spel begrijpt.

De huidige Chinese strategie voor Taiwan heet 'vreedzame ontwikkeling'. Het doel hiervan is 'vreedzame hereniging' met Taiwan. Voor China betekent 'vreedzaam' vooral niet-klassiek militair. Naast economische druk omvatten deze niet-klassiek militaire middelen ook 'politieke oorlogsvoering', opgenomen in de reglementen van het Volksbevrijdingsleger in de vorm van psychologische druk, beïnvloeding van publieke opinie en juridisch steekspel. Denk hierbij aan o.a. infiltratie, desinformatie, cyberaanvallen, etc., maar ook propaganda en militaire oefeningen. Nederland moet zich bewust zijn dat in de Chinese strategische cultuur bepaalde acties als conflicthandelingen worden gezien, of die nou escalierend bedoeld waren of niet.

Bron van het conflict

De basis van het conflict is de claim van de Volksrepubliek China op Taiwan. Taiwan werd in 1684 door het Chinese keizerrijk geannexeerd, nadat enkele jaren daarvoor de Nederlandse VOC was verdreven door opstandelingen. Toch claimt Peking dat Taiwan al sinds de antieke tijd onderdeel van 'China' zou zijn geweest. De Nederlandse kolonisatie van 1624–62 zou, net als de Japanse kolonisatie van 1895–45, slechts een onderbreking zijn geweest. Taiwan is volgens Peking de jure onderdeel van de Volksrepubliek. Op termijn moet de administratieve controle ook volgen.

Dit botst met de praktijk. Taiwan is gescheiden van China sinds 1895 en heeft een eigen regering sinds 1949. De overweldigende meerderheid van Taiwanese wil deze 'status quo' bewaren. Minder dan acht procent wil 'hereniging' van Taiwan met China.¹ Volgens de huidige regering in Taipei is Taiwan al een onafhankelijke en soevereine staat onder de formele naam 'Republiek China' en is het dus niet nodig om een Taiwanese republiek uit te roepen.¹ Om dit te bestendigen trekt Taiwan de bestaande banden met westerse landen en Japan aan en breidt het militaire samenwerking met de VS uit. Taipei beschuldigt China van 'cognitieve oorlogsvoering' en hecht in deze politieke strijd ook aan politieke steun in de vorm van handelsverdragen en symbolische statements zoals officiële bezoeken.

Peking gebruikt wat het beschrijft als Taiwanese en Amerikaanse provocaties om de (tegen)druk op te voeren. Met militaire bewegingen rond de middenlijn van de Straat van Taiwan en recentelijk bij het Taiwanese eiland Kinmen – dat tegen de Chinese kust aanligt – breidt Peking de effectieve Chinese controle over het gebied langzaam verder uit en brengt het de boodschap dat verzet juist averechts zou werken. Peking en Taipei zeggen beide vooral te reageren op de andere kant.

De escalatieladder

De escalatieladder van Chinese acties onder het niveau van oorlog kan als volgt worden geschetst:

1. China laat Taiwan met rust (de-escalatie)
2. 'Vreedzame ontwikkeling': met druk Taiwan richting overname duwen (huidige situatie)
3. Willekeurige of beperkte inspecties en blokkades van vrachtverkeer naar Taiwan toe
4. Informele blokkade van Taiwan door grey zone-acties en diplomatieke druk
5. Complete, fysieke blokkade en isolatie van Taiwan door Chinese schepen en vliegtuigen

¹ Sense Hofstede, '[How the China Cleavage Shapes Taiwan's Elections](#)', 28 november 2023, *Clingendael Spectator*.

Het instellen van een volledige blokkade van Taiwan zou volgens Rhodium Group totaal meer dan \$2 biljoen schade (2%) aan de wereldeconomie toebrengen.² Pas wanneer Peking de kosten van deze grove breuk met het huidige Chinese beleid om politieke redenen aanvaardbaar zou vinden, is deze stap te verwachten. De actuele kwetsbaarheid van de Chinese economie zorgt dat Pekings focus voorlopig vooral de binnenlandse stabiliteit betreft. Mildere escalatie is dan waarschijnlijker.

In de huidige situatie oefent Peking psychologische druk uit op Taiwan en daagt het internationale zeerecht rondom het eiland uit. Het is relatief gemakkelijk om deze tactiek op te voeren met speldenprikken die handel ontregelen en Taiwan verder intimideren zonder schadelijke tegenreacties uit te lokken. De Taiwanese afhankelijkheid van lucht- en zeevaart maakt dat ook gedeeltelijke ontregeling enorme economische ravage toe zou brengen aan het eiland. De kans op militaire ongelukken daarbij is de belangrijkste bron van risico op ongewilde escalatie.

Onvoorstelbare oorlog

Overname van Taiwan zou Peking, naast de bevrediging van nationalistische behoeften, ook grote geostrategische winst op kunnen leveren, omdat het met annexatie van Taiwan ook de doorgang tussen de Oost-Chinese en de Zuid-Chinese Zee in handen krijgt. Tegelijkertijd zouden de kosten en risico's onvoorstelbaar hoog zijn. Gezien de kwetsbaarheid van de halfgeleiderindustrie, is een gewapende invasie van Taiwan zinloos als het doel is die in handen te krijgen. De reactie van de internationale gemeenschap zou bovenop de enorme humanitaire prijs in China en Taiwan komen.

Naar inschattingen zou daarom het Chinese invasiedoel zijn om de wereld voor een voldongen feit te plaatsen door Taiwan snel te dwingen tot overgave, voordat de Verenigde Staten en Japan de tijd hebben gehad om zich te mobiliseren. De meeste experts schatten echter in, dat China een invasie voorlopig nog te kostbaar acht. Een oorlog om Taiwan zou het handelsverkeer in de regio platleggen en grote fysieke schade veroorzaken aan een gebied dat de fabriek van de wereld vormt. Bloomberg spreekt over meer dan \$10 biljoen schade (10%) aan de wereldeconomie.³ De humanitaire ramp aan alle kanten zou zelfs zonder nucleaire escalatie van afgrijselijke schaal zijn.

Nederlands handelingsperspectief

Vanwege het brede scala aan micro- en macro-agressieve acties die vallen onder de huidige Chinese strategie moet Nederland opletten, dat Peking bepaalde stappen van tegenstanders als conflicthandelingen ziet. Ook het correct identificeren en interpreteren van Chinese escalaties vereist bewustzijn hiervan. Nederland kan zeer beperkt beïnvloeden welke treden Peking neemt op de escalatieladder of wat Taipei en Washington doen. De Tweede Kamer kan wel al nadenken over de mogelijke politieke keuzes daarvoor en daarna.

De politieke strijd om Taiwan is al bezig. Peking gebruikt middelen uit de gereedschapskist van 'politieke oorlogsvoering'. Taipei slaat terug in wat het ziet als een 'cognitieve oorlog'. Washington levert wapens en stuurt schepen naar de regio. Nederland moet de eigen rol in het lopende conflict serieus nemen. Is een investeringsovereenkomst tussen Taiwan en de Europese Unie steunen een zinvolle tegenzet of te politiek? Helpt of schaadt het signaal van marineschepen sturen?

Aangezien Peking de druk op Taipei opvoert, moet Den Haag vooral nadenken over verdere Chinese escalatie. Hoe reageert Den Haag als Nederlandse handelsschepen of vliegtuigen willekeurig worden uitgedaagd? Niets doen zou de vrije handel schaden en toegang tot kritieke goederen afsnijden. Maar wat is het risico van blokkades uitdagen ons waard?

Hoe ver zijn we bereid te gaan voor de bescherming van het democratische Taiwan, van onze eigen handelsbelangen met Taiwan én China, en van de strategische belangen van onze bondgenoten? Op termijn kan het zijn dat afwegen en opofferen steeds vaker een realiteit wordt. Dit zijn politieke vragen met potentieel grote consequenties, die nauwe afstemming met andere landen vereisen. Bij voorkeur is een grondig strategisch debat in het Nederlandse parlement en de samenleving de eerste stap.

² Charlie Vest, Agatha Kratz en Reva Goujon, [The Global Economic Disruptions from a Taiwan Conflict](#), 14 december 2022, Rhodium Group.

³ Jennifer Welch, Jenny Leonard, Maeva Cousin, Gerard DiPippo en Tom Orlik, ['Xi, Biden and the \\$10 Trillion Cost of War Over Taiwan'](#), 9 januari 2024, *Bloomberg*.